

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Конової Ірини Володимирівни на тему «Стратегія управління розвитком національної економіки як соціально-економічної системи», що подана на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 - економіка та управління національним господарством

Актуальність дисертаційного дослідження.

Національна економіка є складною соціально-економічною системою, відмінною рисою якої є відкритість до зовнішніх впливів, які часто вирізняються динамічним характером та значним ступенем мінливості. Формування здатності національної соціально-економічної системи чинити опір несприятливим впливам середовища функціонування, забезпечуючи поступальних рух, є одним з основних завдань управління розвитком.

Розв'язання такого завдання передбачає застосування стратегічного підходу до управління розвитком національної економіки, що орієнтується на передбачення майбутніх змін параметрів функціонування національної господарської системи та впливів зовнішнього середовища, які необхідно врахувати, для мінімізації ризиків, що виникають в процесі розвитку.

Такий підхід до управління розвитком продемонстрував свою ефективність у процвітаючих соціально-економічних системах різних рівнів ієрархії, зокрема, на макрорівні. Визначення концепції стратегічного управління передбачає формування методологічних засад управління розвитком національної економіки, невід'ємною складовою яких є розробка стратегії управління розвитком.

Дослідження теоретико-методологічних та науково-прикладних основ розробки стратегії управління розвитком національної економіки сприяють розв'язанню завдання довгострокового управління нею, підпорядкованого досягненню поставлених перед національною економікою цілей, дозволяючи врахувати всі релевантні зовнішні та внутрішні умови. З огляду на це, проблематика створення дієвої стратегії управління розвитком національної економіки постає як найбільш актуальне на даному етапі дослідницьке завдання, що заслуговує на підвищену увагу з боку наукової спільноти.

Коло питань, що розглядаються у даній роботі також свідчить про своєчасність виконання дисертаційної роботи Конової Ірини Володимирівни, підтверджує її теоретичну та практичну значимість.

Зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження пов'язане з планом з планами наукових досліджень ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» за темою «Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком соціально-економічної системи» (номер державної реєстрації 0116U000778), у межах якої автором розроблено концептуальні засади розвитку соціально-економічних систем мікро-, мезо- та макрорівнів; Громадської

наукової організації «Фінансово-економічна наукова рада» за темою «Проблеми стратегічного розвитку національної економіки» (номер державної реєстрації 0118U000788), у межах якої автором побудовано мережеву модель внутрішніх параметрів національної економіки та шестикутник зв'язку між зовнішніми й внутрішніми параметрами національної економіки; Класичного приватного університету за темою «Розвиток національної економіки в контексті сучасної економічної теорії» (номер державної реєстрації 0116U000798), де автором розроблено концепцію управління розвитком національної економіки як соціально-економічної системи.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Положення дисертаційної роботи, висновки та рекомендації, які містяться в роботі достатньо обґрунтовані, опрацьовані в повній відповідності з метою і завданням, предметом і об'єктом дослідження, базуються на загальнонаукових положеннях економічної науки і результатах наукових досліджень, їх узагальнень, критичному осмисленні робіт вітчизняних та зарубіжних вчених з широкого кола економічних проблем, пов'язаних із управлінням розвитком національної економіки.

Дисертант поставив за мету обґрунтувати теоретико-методологічні засади розробки стратегії управління розвитком національної економіки.

Об'єкт, предмет та мета роботи логічно пов'язані та достатньо чітко окреслюють поле дослідження.

Достовірність основних положень та висновків дисертації забезпечується застосуванням відомих методів наукового пізнання та проведення досліджень, зокрема, дескриптивного та атрибутивного аналізу, компаративного аналізу та узагальнення, системного аналізу, діалектичного та феноменологічного методів, методу ієрархічного моделювання, аналітичного вирівнювання в поєднанні з кореляційно-регресійним аналізом, матричного методу, мережевого моделювання в поєднанні з експертним методом, сценарний метод та метод оптимізації тощо.

Методичні підходи і методи дослідження, які застосовані дисертантом, не містять суперечностей, є адекватними проблемі, що вирішується за допомогою поставлених завдань.

Дисертаційне дослідження Конової І.В. достатньо аргументоване і базується на використанні офіційної статистичної інформації Державної служби статистики України та інших джерел. У роботі використані монографічні дослідження українських і зарубіжних економістів та інформація з мережі Інтернет, дані інформаційних бюлетенів, статистичних збірників тощо, а також особисті дослідження автора з досліджуваної проблеми.

Робота має класичну структуру, є обґрунтованою, переконливою, логічно витриманою, що дало можливість автору розкрити зміст проблеми, дослідити її теоретичні й практичні аспекти, зробити висновки та сформулювати пропозиції.

Методично дослідження розгортається за схемою від загального до часткового, починаючи із розгляду теоретичних основ розвитку соціально-економічних систем, методологічних аспектів оцінювання розвитку національної економіки та мінливості її зовнішнього середовища, переходячи до здійснення аналітичної оцінки адаптивності національної економіки України як соціально-економічної системи до зовнішніх умов та завершуючи дослідженням методологічних засад управління розвитком національної економіки й розробкою стратегії управління розвитком національної економіки.

Пункти висновків у повній мірі висвітлено результати виконання поставлених здобувачем завдань.

В дисертації автором використано значну кількість літературних джерел, опановано сучасні методи наукових досліджень, висновки побудовані на базі змістовного фактичного і статистичного матеріалу. Все це забезпечило необхідну достовірність зроблених висновків і наукових положень. Слід відмітити впевнене використання автором методів оцінки та аналізу економічних явищ, що досліджуються.

Дисертаційне дослідження Конової І.В. характеризується структурованістю, методичною завершеністю та чіткістю зроблених висновків і рекомендацій, які апробовані автором на наукових і науково-практичних конференціях різних рівнів.

Зазначені положення дозволяють стверджувати, що отримані в дисертаційному дослідженні результати є обґрунтованими і достовірними.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

У дисертаційній роботі, яку подано автором на відгук, розглянуто широке коло методичних та практичних запитань щодо управління розвитком національної економіки як соціально-економічної системи.

Основні з них, на нашу думку, полягають у наступному.

Автором вперше розроблено концепцію управління розвитком національної економіки, яка ґрунтується на ідеї щодо необхідності своєчасного розпізнавання імпульсів розвитку та забезпечення посилення їхнього впливу на основі застосування драйверів управління, має емпіричну, теоретичну та методологічну основу, органічне поєднання яких надає змогу шляхом апробації оцінити розвиток національної економіки й мінливість її середовища, сформулювати інформаційну базу виявлення імпульсів, оцінити адаптивність системи та виявити її реакцію на імпульси, обрати вид драйверу управління й визначити його структуру, розробити на цій основі стратегію управління розвитком національної економіки (стор. 419); запропоновано атрибутивну модель розвитку, що ґрунтується на виокремленні атрибутів розвитку соціально-економічних систем з їх розподілом на атрибути часу, простору, а також атрибути взаємодії, які поєднують атрибути руху й впливу та характеризують розвиток соціально-економічної системи, що надає змогу врахувати міжкатегоріальні зв'язки й зв'язки всередині окремих категорій

(стор. 75-84); сформовано методологію оцінювання розвитку національної економіки та мінливості її середовища, яка, по-перше, передбачає двостадійний відбір оціночних показників, що найбільш адекватно характеризують кожну складову розвитку національної економіки; вибір методів оцінювання та зведення показників; визначення послідовності оцінювання й джерел інформації, необхідних для її проведення; обґрунтування шкал інтерпретації показників і вибір методів подання даних, а по-друге, базується на методичних підходах до визначення рівня, характеру, стійкості розвитку національної економіки та мінливості її зовнішнього середовища й закладає основу для обґрунтування стратегії управління її розвитком як соціально-економічної системи (стор. 93-119); розроблено підхід до ідентифікації імпульсів розвитку, який передбачає послідовне здійснення процедур відбору показників за критеріями характеру впливу, високої сили впливу та його спрямованості, на основі яких формується сукупність імпульсів розвитку, що створює підґрунтя для формування драйверів управління розвитком національної економіки (стор. 270-272); обґрунтовано методичний підхід до встановлення адаптивності національної економіки, що ґрунтується на визначенні індексу адаптивності із застосуванням критеріїв реактивності та часу реакції й надає змогу визначити здатність системи адаптуватися до мінливого зовнішнього середовища (стор. 224-235); розроблено підхід до вибору виду драйверу управління (стартового, генеруючого, прискорювального, перетворювального), що базується на результатах прогнозування за обраним з урахуванням ступеня адаптивності національної економіки сценарієм і надає змогу обрати відповідний вид драйверу управління, застосування якого є найбільш прийнятним в умовах, що склалися (стор. 290-291).

Важливою науковою розробкою дисертанта слід вважати удосконалення: підходу до трактування поняття «розвиток», що, на відміну від інших, базується на двокомпонентному розгляді розвитку, який не лише враховує теоретичні аспекти розуміння цього поняття, а й розглядає його в практичному ракурсі, що дозволяє чітко визначити на цій основі причинно-наслідкові зв'язки між розвитком як процесом та його результатами для соціально-економічної системи, а також з урахуванням взаємозв'язку між цим та іншими поняттями побудувати дескриптивно-категоріальну модель розвитку соціально-економічної системи, використання якої спрощує процес управління розвитком соціально-економічної системи (стор. 40-58); підходу до класифікації розвитку соціально-економічної системи, який, на відміну від інших, передбачає систематизацію класифікаційних ознак на сутнісній основі, що надало змогу виокремити найсуттєвіші класифікаційні ознаки розвитку («складові розвитку» та «варіація стійкості розвитку»), які мають однакову пріоритетність з погляду трансформаційного, динамічного та процесного підходів до визначення його сутності (стор. 64-67); класифікації чинників розвитку соціально-економічної системи, що ґрунтується на систематизації класифікаційних ознак чинників, під впливом яких відбуваються зміни параметрів системи, і, на відміну від інших, передбачає доповнення їхнього переліку класифікаційною ознакою «спрямованість впливу», за якою можна розподілити всі чинники на

конструктивні й деструктивні (стор. 261-264); методичного підходу до формування інформаційної бази ідентифікації імпульсів розвитку соціально-економічних систем, що, на відміну від існуючих, включає цільовий, функціональний, регламентаційний, організаційний блоки та блок результатів, реалізація яких надає змогу зібрати, вивчити й проаналізувати інформацію, яка стосується показників та притаманних їм характеристик, і на цій основі в подальшому провести ідентифікацію імпульсів розвитку (стор. 274-276); послідовності формування драйверу управління розвитком національної економіки, що, на відміну від існуючих, включає: встановлення мети управління розвитком та визначення чинників; формування інформаційної бази для ідентифікації імпульсів, виявлення імпульсів розвитку; безпосереднє формування драйверів управління розвитком, що сприяють посиленню впливу імпульсів розвитку з урахуванням їх пріоритетності, та здійснення вибору виду драйверу управління на основі реакції системи на вплив імпульсу; оцінювання результатів впровадження драйверів управління розвитком, що надає змогу забезпечити прискорення розвитку національної економіки як результату впровадження драйверу до процесу управління розвитком національною економікою (стор. 289-292);

Заслужують на увагу розробки автора що набули подальшого розвитку, а саме – методичний підхід до встановлення впливу мінливості зовнішнього середовища на розвиток соціально-економічної системи, що, на відміну від інших, базується на застосуванні комбінації методів аналізу, яка поєднує графічний, кореляційний, регресійний аналіз та аналіз чутливості, включає блок попереднього аналізу (інформаційний), підготовчий (інструментальний) і аналітичний (розрахунковий) блоки та надає змогу визначити чутливість соціально-економічної системи до мінливості зовнішнього середовища соціально-економічної системи (стор. 202-217); матриця вибору виду стратегії розвитку соціально-економічних систем, яка, на відміну від інших, враховує стійкість розвитку соціально-економічної системи та мінливість її зовнішнього середовища й надає змогу обрати стратегію, що має реалізовуватися в конкретних умовах (стор. 379-381).

***Значення результатів дисертаційного дослідження для науки і практики, рекомендації щодо їх подальшого використання.**

Наукове значення одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретико-методологічних положень та наданні практичних рекомендацій щодо управління розвитком національної економіки як соціально-економічної системи.

Теоретичні узагальнення, які зроблені в дисертаційній роботі, поглиблюють розуміння сутності деяких економічних категорій (розвиток, національна економіка, управління, стратегія, імпульс розвитку, драйвер управління тощо). Пропозиції та висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані при розробці заходів щодо управління розвитком національної економіки.

Практичне значення одержаних наукових результатів підтверджено їх

впровадженням та апробацією. Так, результати дисертаційного дослідження були використані в практичній діяльності Міністерства освіти і науки України, комітету з питань бюджету Верховної Ради України, Торгово-промислової палати, Дніпропетровської обласної ради, Департаменту економічного розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації та Приватного акціонерного товариства «Аграрно-виробниче підприємство "Содружество"».

Отримані наукові результати використовуються у навчальному процесі ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва і архітектури» при викладанні дисциплін «Концепції розвитку національної економіки», «Національна економіка», «Соціальна економіка», «Сучасні економічні системи», «Економічний розвиток» та Класичного приватного університету під час викладання дисциплін «Національна економіка», «Макроекономіка».

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційного дослідження в опублікованих працях та авторефераті.

Зміст автореферату повністю відповідає змісту дисертаційної роботи. Матеріали та висновки кандидатської дисертації здобувача при підготовці цієї дисертації не використовувалися. В авторефераті викладено основні наукові розробки, що отримані в процесі дослідження, висвітлено ступінь їх наукової новизни, висновки і рекомендації щодо використання результатів у практичній діяльності для державних і регіональних органів влади.

Зміст та завершеність дослідження.

Представлене дисертаційне дослідження складається із вступу, п'яти логічно пов'язаних розділів, висновків та списку використаних джерел за окремими розділами, загальних висновків та додатків. Основний зміст роботи викладено на 380 сторінках.

У загальних висновках викладені найбільш важливі теоретичні та практичні результати, одержані в дисертації, сформульовані висновки та рекомендації щодо наукового та практичного застосування здобутих результатів, розкриті методи вирішення поставленого в дисертації наукового завдання, обґрунтована достовірність результатів. В додатках представлені матеріали, які доповнюють основний зміст та підтверджують впровадження результатів дисертаційної роботи.

Дискусійні положення і зауваження.

Не заперечуючи важливість та оригінальність представленого дослідження та оцінюючи дисертаційну роботу в цілому позитивно, варто відмітити наявність певних дискусійних моментів:

- автором побудовано атрибутивну модель розвитку соціально-економічної системи, яка передбачає поєднання атрибутів простору, часу та атрибутів взаємодії (стор.75-84). При цьому, детально описано та охарактеризовано атрибути взаємодії, тоді як атрибути часу та атрибути простору розглянуто досить поверхнево.
- автором досліджено підходи до управління розвитком (п.1.1) та підходи до визначення сутності стратегії (п.5.2). Було б цікавим, якби автор

спробував співвіднести ці підходи між собою визначивши доцільність застосування кожного з підходів до визначення стратегії при виборі конкретного підходу до управління розвитком.

- автором на рис. 4.3 (стор.275) знайшов відображення методичний підхід до формування інформаційної бази ідентифікації імпульсів розвитку національної економіки, одним з блоків якого є організаційний. В рамках цього блоку виділено процедури збору інформації, обробки інформації та її аналізу, але не конкретизовано, як розподіляються компетенції зі здійснення перерахованих процедур між різними суб'єктами управління.
- було б доцільно пояснити, чому для інтерпретації значення інтегрального показника розвитку соціально-економічної системи було використано саме шкалу бажаності Харрінгтона
- абсолютно доречним є використання в роботі контент-аналізу для дослідження характеристик зовнішнього середовища соціально-економічної системи (стор.240-244). При цьому, доцільно було б описати сутність цього методу дослідження.
- в роботі докладно розглянуто структуру генеруючого драйверу управління розвитком, яка знайшла відображення на рис.5.17. На наш погляд, науково-методологічна цінність даної дисертаційної роботи була б набагато більше, якби автором з такою ж детальністю було вивчено й інші види драйверів управління розвитком.
- при розгляді питань управління розвитком національної економіки через призму стратегічних альтернатив, слід зазначити, що недостатньо уваги приділено наслідкам вибору альтернатив. На нашу думку дисертанту слід було б більше уваги приділити результатам реалізації стратегічних альтернатив, зокрема, в частині впливу на зміну показників економічного, соціального та екологічного розвитку.

Слід зазначити, що висловлені зауваження не зменшують загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Кононової І.В. та мають дискусійний характер.

Загальний висновок по дисертаційній роботі щодо її відповідності встановленим вимогам.

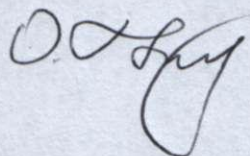
Дисертаційна робота, яку виконала Кононова Ірина Володимирівна на тему «Стратегія управління розвитком національної економіки як соціально-економічної системи», є кваліфікованою, самостійною та завершеною науковою працею, яка має значення для управління розвитком на рівні національної економіки.

Глибина дослідження, отримані наукові результати, рівень подання матеріалу, перелік публікацій віддзеркалюють наявність теоретичних, методичних та аналітичних наукових розробок, які є предметом захисту докторської дисертації за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Публікації повною мірою розкривають зміст дисертаційної роботи.

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертаційної роботи. Оформлення роботи, її структура та обсяг відповідають вимогам МОН України до докторських дисертацій, відображених в п. 9, 10 та 12-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. Напрямі і профіль дисертації відповідають спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, а Кононова Ірина Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
проректор з наукової та міжнародної
діяльності Міжнародного університету
фінансів

 О.І. Іляш

Лідник Лилис О.І. завідую:

наг. ВКР М. М. Костюкманська

